

Halász Imre

MINŐSÉGI VÁLTOZÁSOKRA VAN SZÜKSÉG A TÁRSADALMI ÚJRATERMELÉS MINDEN TERÜLETÉN

Noha Jugoszlávia Európában a leggyorsabban fejlődő országok közé tartozott, társadalmi-gazdasági fejlődése nem volt azért zökkenőmentes. A hetvenes évek elején jelentkező zavaró körülmények 1980-ra már annyira megerősödtek, hogy nagyban lelassították az elmúlt öt éves terv megvalósítását. Ugyanezek a zavaró körülmények kérdéssé tették a jelenlegi öt éves tervünk teljesítését is.

Amikor a zavaró körülményekről beszélünk, akkor elsősorban a társult munka részesedésére gondolunk a megvalósított jövedelemből, amely csekély volt és nagyon lassan változott, míg a jövedelemből való kiválasztások az általános és közös fogyasztás fedezésére, valamint a személyi jövedelmek állandóan növekedtek, függetlenül a gazdaság jövedelmének az alakulásától. Külön problémát iképeztek a beruházások is, ahol a késés, valamint az előszámítások értékének állandó növekedése nagyban lecsökkentette a várt eredményeket.

Gazdaságunk szerkezetében egyes tevékenységi szintek között nincs meg az összhang. A nyersanyagbázis nincs eléggé kifejlesztve, a feldolgozó ipar túl is van fejlesztve, de nagyban függ a behozatali nyers- és alapanyagoktól, a szolgáltató tevékenység kellő fejlettsége viszont csak az elkövetkező időszakban várható.

E zavaró körülmények éveken át éreztették hatásukat, s kihatottak a társadalmi-gazdasági viszonyok minőségére és hatásosságára.

Nem fejlesztettük kellőképpen az öngazgatást sem. Szinte minden problémát szocializáltunk: beruházást, energiaszükségletet, nyers- és alapanyag-beszerezést, veszteségek lefedését. Bármilyen probléma jelentkezett is, a társult munka nem a saját újratermelésében kereste a megoldást, a munka- és eszköztársításban, hanem a társadalmi-politikai közösségek adminisztratív beavatkozásában. Ez óhatatlanul bezárkózottsághoz vezetett, s lehetetlenné tette az elfogadott elvek tiszteletben tartását és a kitűzött célok elérését.

A társult munkával szemben egyre tágult az állami szervek hatásköre. A társult munkának nem is nagyon volt más dolga, mint hogy végrehajt-

sa az adminisztratív intézkedéseket, amelyek az élet és a gazdaság minden részét szabályozták, s nem hagytak szabad teret az önkezdeményezésnek. Megszűnt a termelésre, a nagyobb jövedelemszerzésre való ösztönzés, mert nem a termelés fokozásával, hanem az árak emelésével lehetett nagyobb jövedelemhez jutni.

A termelés csökkent, de nem csak azokban az ágazatokban, amelyek függő viszonyban voltak és vannak a behozataii nyers- és alapanyagoktól, hanem azokban is, amelyek szinte teljes egészében hazai anyagból termelnek. Vajdaságban például már évek óta csökkentett kapacitással dolgozik a feldolgozó ipar egy része, mert nem tudunk elég cukorrépat, napraforgót, főzelékféléket és más növényeket termeszteni. Nem tenyészünk elegendő jószágot sem, pontosabban évről évre csökken a jószágállomány. A vágóhidak termelési kapacitásuk kihasználása céljából kénytelenek külföldről behozni a húst. Nem vagyunk képesek felvásárolni termelőinktől a tejet, gyümölcsöt vagy más terményt, a lakosság ellátását viszont külföldről behozott vagy más vidékekről beszerzett terményekkel biztosítjuk.

Nem szabad szem elől tévesztenünk a világgazdaság helyzetét sem, ahol szintén jelen vannak és voltak a fejlődésgátló körülmények. A világgazdaság zavaró körülményei pedig kihatással vannak a mi gazdaságunk alakulására is. A gazdaságunkban jelentkező problémák java részének mi magunk vagyunk az okai. Nem vettünk ugyanis figyelembe sok olyan jelenséget, amelyek a világpiacon már évekkal korábban előrevetítették mindazokat a problémákat, amelyek később nálunk is felütöttek a fejüket.

Természetesen nem lehet általánosítani, mert a zavaró körülmények ellenére is voltak és vannak olyan környezetek, olyan társultmunkaszervezetek, amelyek mind ez ideig komolyan vették feladataikat és odaadással végezték munkájukat.

Ez a kérdés nagyon összetett. Nem csak a termelőket lehet hibáztatni, mert nem csak a termelésben van a probléma. Az újratermelés minden részében megbomlott az összhang. Ezt kell helyreállítanunk. Ezt a feladatot, illetve ennek az útnak a kijelölését vállalta magára a szövetségi társadalmi tanácsok különbizottsága, mely nemrégiben a hosszú távú gazdaságzilárdítási programot kidolgozta, s amelyet a Szövetségi Képviselőház jóvá is hagyott.

A hosszú távú gazdaságzilárdítási program meghozatalával befejeződött egy fontos társadalmi munka, amely gazdaságunk és társadalmunk jelenlegi időszeri helyzetét és eddigi gyakorlatát mérte fel, és irányt szabott további tevékenységünknek a felgyülemlett társadalmi és gazdasági ellentmondások megoldására.

A programban foglalt változások olyan viszonyok létrehozását kezdeményezik, amelyekben a dolgozó mint egyén és mint társult dolgozó végre elfoglalhatja azt a helyét, amely az alkotmány értelmében meg is illeti, hogy teljes egészében rendelkezzen a megvalósított jövedelemmel és a társadalmi újratermeléssel. Ebből kiindulva a gazdaságzilárdításért ví-

vott harc egyben a dolgozók valóságos társadalmi hatalmáért és a társult munkában való felelősségéért vívott harc is. Ez arra ösztönzi a dolgozókat, hogy érdekeik növelésével párhuzamosan többet termeljenek, s minél nagyobb jövedelmet valósítsanak meg, csökkentsék a termelési költségeket, s arra törekedjenek, hogy minél jobban kifejlődjön a jövedelmi alapokra helyezett munka és eszköztársítás, s hogy kialakuljanak a közvetlen munkacsere reálisabb viszonyai.

Olyan minőségi változásokra van szükség, amelyek szinte teljes egészében a „saját erőnkre” való támaszkodást jelentik, ami elsősorban is a munka és a jövedelemszerzési viszonyok reáfirmálásában, valamint a termelési kapacitások és a munkaerő jobb és teljesebb kihasználásában nyilvánul meg. Hogy mindez megvalósuljon, mozgósítanunk kell a dolgozókat, s az egész munkásosztályt és a társadalom szubjektív tényezőit a program következetes megvalósítására.

Elsősorban azt kell megállapítanunk, hogy milyen úton és mennyi jövedelem folyik el a gazdaságból a dolgozók ellenőrzése nélkül. Ez nagyon fontos, mert ez ássa alá a társult dolgozók társadalmi-gazdasági helyzetét. Ugyanakkor az így kisajátított jövedelem alapján különféle adminisztratív intervenciós intézkedések jelennek meg, amelyek fékezik az öngazgatású társadalmi-gazdasági viszonyok további fejlődését.

Minőségi változásoknak kell bekövetkezniük a termelési kapacitások jobb kihasználása és a fizetőképesség javítása érdekében, mert e tényezők képezik további fejlődésünk előfeltételeit. Különösen fontos a termőföld minél jobb kihasználása és területe csökkentésének a megfékezése. Egy felmérés alapján az ipari létesítmények csak 70%-ban vannak kihasználva, s majd 600 000 ha földterület parlagon hever, moha a termőföldterület évről évre csökken. Vajdaság iparában szintén hasonló a helyzet, a mezőgazdaságban pedig évente majd 40 000 ha nincs megmunkálva, s a több mint 50 000 ha kiépített öntözőrendszeren alig 15 000 hektárt öntözünk.

A termelési szerkezet megváltoztatásában kiemelkedő helyet kap a mezőgazdaság, illetve az élelmiszer-termelés további fejlesztése. Feltételeket kell teremtenünk ahhoz, hogy ebben a gazdasági ágazatban is érvényesülhessenek a gazdasági törvényszerűségek. A mezőgazdasági termelés elsődleges feladata a hazai szükségletek kielégítése, valamint a fokozott kivitel lehetőségének megteremtése, ami serkentőleg hatna a gazdaság megszilárdítására. Társadalmi akciónk súlypontja az öngazgatási viszonyok, valamint a termelésben, a feldolgozásban és a forgalmazásban dolgozók társulásának fejlesztésén kell legyen. A figyelem a közös jövedelem megvalósítására, valamint az egyéni termelőknek az agráripari komplexumba való gyorsabb és teljesebb bekapcsolására összpontosul. Szükséges továbbá a tudományos kutatómunka minél szélesebb bekapcsolása és annak mind jobb kihasználása a fejlesztésben.

Meg kell teremtenünk a munka- és eszköztársítás feltételeit, s mindig szem előtt kell tartanunk a növekvő jövedelemtervezést és annak a megvalósítását. A munka- és eszköztársításnak a jövőben a gazdasági

szubjektumok viszonyulásában az egyik alapvető feltétellé kell válnia, mert csak így lehetséges a jelenlegi regionális és egyéb bezárkózás túlhaladása. Ezt a folyamatot hivatott meggyorsítani a gazdasági törvényszerűségek mind teljesebb affirmálása. Az öngazgatású társuláson, valamint a jövedelmi alapokon nyugvó munka- és eszkoztársítás útján, a közös érdekek érvényesítésével kell biztosítani a szilárdabb fejlődést, a nagyobb foglalkoztatottságot és a nagyobb jövedelmet.

A gazdaságzilárdítási politika megvalósításában elengedhetetlenül szükséges megteremteni az egységes jugoszláv piacról szóló alkotmányos feltételeket is. Az egységes gazdasági területen lehetőség nyílik a termelés és a fongalmazás kiterjesztésére, a magasabb fokú társulásra, és a gazdaságosabb termelésre. A devizapiac újbóli létrehozása is az egységes termelési feltételek megteremtésének egyik fő tényezője. Ugyanígy fontos tényező a dinárnak egyedüli fizetőeszközként való meghatározása is. Ez azért szükséges, hogy a társult munka a társulás további folyamataiban minél jobban kiküszöbölje a bezárkózottságot, hogy erősödjön a gazdasági törvényszerűségek hatása, és hogy megszűnjön az állami beavatkozás valamennyi fajtája a gazdaságba.

A jövedelemelosztásnak rendkívüli jelentősége van a bővített újratermelésben. Az akkumuláció hiánya megköveteli, hogy megfelelő mércéket dolgozzunk ki, amelyek a nagyobb jövedelem megvalósítására ösztönzik a dolgozókat. Meg kell szüntetni az általános és a közös fogyasztásnak, valamint a személyi jövedelemnek a megvalósított jövedelemtől független növekedését. A beruházások sem lehetnek nagyobbak a beruházó újratermelési képességénél. Más szóval a dolgozók helyének és szerepének teljes érvényesítésével kell megoldást találnunk a jövedelemszerzésben és -elosztásban az infláció okainak a kiküszöbölésére.

A gyakorlatban is alkalmaznunk kell az egyéni és a kollektív felelőség elveit. A küldöttrendszer funkcióinak teljesebb megvalósításával kiküszöbölhetjük az állami szervek közvetítő szerepét a társadalmi eszközök irányításából és a társadalmi összeném megteremtéséből.

Gazdaságunkat csak akkor szilárdíthatjuk meg, ha a jövőben minél többet termelünk, és csak annyit fogyasztunk, amennyit jövedelmünk megenged, figyelembe véve természetesen a bel- és külföldi hitelezőinkkel szemben vállalt kötelezettségeinket is, amelyeket maradéktalanul teljesítenünk kell.

Termelésfejlesztésünket terveznünk kell. A fejlesztési irányelvek meghatározásánál olyan mércéket kell alkalmaznunk, amelyek biztosítják a kiviteli irányultságot, a technikai és technológiai újdonságok alkalmazását, különös tekintettel a saját tudományunk és technológiánk alkalmazására, a természeti és társadalmi tartalékok ésszerűbb kihasználására, az energia- és nyersanyag-takarékos termelésre, a felhalmozási és újratermelési képesség növelésére, valamint a dolgozók élet- és munkakörülményeinek a javítására.

Szerkezeti változásokat kell eszközölnünk gazdaságunkban, hogy megközelítsük az iparilag fejlett országok jelenlegi gazdasági szerkezetét. Ez

elősegíti majd a jelenlegi aránytalanságok kiküszöbölését, kivitelünk gyorsabb növekedését, valamint a kisüzemi gazdaság, a szolgáltatások, a mezőgazdaság stb. fellendülését.

Ipari termelésünkben kiemelkedő helyzetet kell kapniuk az olyan ágazatoknak, amelyek a korszerű ipar alapjait képezik, úgy mint az energetika, a nyersanyagtermelés, a gyárpar, a hajóépítés és a vegyipar. Az ipar fejlesztésének a kivitel felé kell irányulnia, valamint a feldolgozó ipar és a termelés nagyobb tagoltságára.

A mezőgazdasági termelésnek a társadalmi viszonyok beható változtatásával a nagyobb terméshozamok elérését, a kivitel növelését, a jelenlegi termelési szerkezet megváltoztatását, a jószágtenyésztés fejlesztését és az intenzív kultúrák termelését kell céloznia.

Vajdaság hosszú távú tervének készítésekor nem feledkezhetünk meg a termelőeszközök jelenlegi fejlettségi szintjéről, anyagi és emberi lehetőségeinkről, valamint a tudomány, a technika, a technológia vívmányainak alkalmazásáról, a munka humanizálásáról stb.

A hosszú távú fejlesztési stratégia alapja továbbra is az energetika, a nyersanyag- és az élelemtermelés lesz. Ezekben az elképzeléseken alapul a fejlesztés legkedvezőbb összetevőinek kiválasztása. Csak azokban az ágazatokban kell gyorsabb fejlesztési ütemet terveznünk, amelyek a nagyobb kivitel, a behozatal pótlását és egész gazdaságunk iparosítását biztosíthatják. Nagy figyelmet érdemelnek az ipar serkentő ágazatai. Elsősorban azok a feldolgozó ágazatokat kell fejlesztenünk, amelyek magasabb értékű termékeket képesek előállítani és biztosítani tudják a tudomány és technológia alkalmazásával a hazai nyersanyag, különösképpen a mezőgazdasági termények magasabb fokú feldolgozását.

Fontos kérdés, hogy miként használjuk ki és fejlesztjük tovább azt, amit már megteremtettünk. Ezzel kapcsolatban várható a legélénkebb tevékenység a társult munkában, ahol felméréseket kell végezni a gazdasági helyzet elemzéséhez és a fejlődési lehetőségek megállapításához. Elemezni kell a munkaeszközök és a termelési lehetőségek kihasználását, értékelni kell az alkalmazott technológiát, és különösen fontos meghatározni azokat a góccokat a termelésben, amelyek esetleges megváltoztatásával, kibővítésével lehetőség nyílna a nagyobb termelékenységre, a nagyobb foglalkoztatottságra és a nagyobb jövedelem megvalósítására.

Éveken át komoly problémát okoz gazdaságunkban a külgazdasági kapcsolatok és ezen belül a kivitel és a behozatal alakulása. Csekély a kivitel részvétele gazdaságunk társadalmi össztermékében, sőt a velünk azonos fejlettségű országokhoz viszonyítva túl alacsony is. Nem elegendő a termeléshez szükséges behozatal fedezésére még akkor sem, ha az árukivitelén kívül minden más devizabevételt is erre fordítunk. Nemcsak a kivitel és a behozatal aránytalansága okoz gondot, hanem az is, hogy a kivitelünk túl lassan nő, s csak úgy tudjuk egyensúlyban tartani fizetési mérlegünket, hogy évek óta fékezünk a behozatalt.

A kivitel lassú növekedésében nemcsak a külső tényezők, de számos belföldi körülmény is közrejátszik: azon iparágak intenzív fejlődése,

amelyek behozatali nyers- és alapanyagoktól függenek, a gazdaság szerkezeti összetétele, a nyersanyagbázis fejlődésének lemaradása, egyes nyersanyagok árának lényeges növekedése, az élelmiszercikkek drágulása stb.

A kivitelre termelő munkaszervezeteink versenyképessége évek óta csökken. Ennek legfőbb oka a belföldi árak növekedése, a dinár és a dollár közötti árfolyam megromlása, a kivitel hitelezésének kisebb lehetősége, a rossz kölcsönfeltételek, a leszállítási idő be nem tartása és a nemzetközi szabványokba való be nem illeszkedés.

A külföldi hitelekkel a hiányos hazai akkumulációt akartuk pótolni. A mértéktelen eladósodással hatalmas teher hárult hazánk gazdaságára, ezért az utóbbi két évben kérdésessé vált a fizetőképességünk. A külföldi hitelek törlesztése össz devizabevételünk tetemes részét felemésztette. Hatalmas erőfeszítéseket kellett tennünk, hogy valamennyi adósságunkat időre vissza tudjuk fizetni. Kötelezettségaink teljesítése a behozatal csökkentésére kényszerített bennünket, ami az idén főleg a kőolaj, valamint más nyers- és alapanyag kisebb behozatalában nyilvánul meg. Adósságaink egy részét emellett sikerült átutemeznünk, illetve elodáztuk a kifizetésüket.

Egészen 1972-ig Vajdaság kereskedelmi mérlege pozitív volt, sőt egyes években a kivitel még nagyobb is volt a behozatalnál. Mivel a gazdaság szerkezeti alakulása egész hazánkban hasonló volt, így Vajdaságra is ugyanolyan körülmények jellemzőek a kivitel és a behozatal alakulásánál, mint az ország egyéb részeire. A behozatal gyorsabb ütemű növekedése először 1972-ben vezetett kereskedelmi mérleghiányhoz. Ez a mérleghiány 1980-ban elérte a jugoszláv mérleghiány 150%-át. Ehhez természetesen nagymértékben hozzájárult az energetikai válság is, illetve a kőolaj árának mértéktelen növekedése, amelyből Vajdaság sokkal többet fogyasztott, mint más területek, tekintettel arra, hogy nem rendelkezik más energetikai forrásokkal. A kivitel fékezte Vajdaság termékszerkezete is, mivel társadalmi összetermékünk majd 40%-át az élelmiszer teszi ki, amelynek legnagyobb része hazánkban kerül eladásra. Az agráripari komplexum a kivitelben alig 10%-kal vesz részt, mert az élelmiszer-kivitel részben fékezve, illetve zárolva van.

Az elkövetkező időszakban is külső fizetőképességünk visszaállítása lesz a legfőbb feladat. Ez egyben azt is jelenti, hogy jövőre még jobban kell növelnünk a kivitel, különösen a konvertibilis piacra irányulót. Ennek érdekében pedig minden erőnket a termelés növelésére, a termelési költségek csökkentésére, termelékenységünk növelésére, valamint a jobb munkaszervezésre és a versenyképesség fokozására kell összpontosítanunk.

Gazdaságpolitikai intézkedéseinkkel ösztönöznünk kell az újratermelési egységeknek a jövedelmi viszonyokon alapuló társulását, mert ezzel feltételeket teremtünk a közös devizaszerzéshez. Csakis így biztosíthatjuk adósságaink törlesztését és a szükséges anyagok behozatalát.

Külföldi adósságainkat elsősorban a saját kivitelünkkel megteremtett devizamennyiséggel kell fedeznünk, ez viszont megköveteli egész termelésünk átállítását, illetve a kivitel szorgalmazását. A gazdaság szerkeze-

téneek megváltoztatásakor különösen azokra a termelési ágazatokra kell nagy hangsúlyt fektetnünk, amelyek főleg hazai nyersanyagokat használnak termékeikhez és szabad kapacitásuk is van a termeléshez.

A kivitel alapvető hordozói a fém- és villamosipar, az élelmiszergyártás, de komoly részt kell vállalnia a kivitelből a vegyi, a textil- és a bőriparnak is.

Megkülönböztetett figyelmet kell szentelnünk a szolgáltatások kivitelének is, illetve az érdekeltek összefogásának és a külföldi piacon való egységes fellépésének.

Tekintettel a felsorolt problémákra, behozatalunk továbbra is csak akkora lehet, amekkorára a társultmunka-szervezetek saját kivitelükkel, vagy társulás útján közösen szerzett devizamennyiséggel eszközöket tudnak biztosítani, figyelembe véve természetesen a külföldi adósságok visszafizetését is.

A behozatalból elsősorban a kivitelre termelő gazdaság nyers- és alapanyag-szükségletét kell biztosítanunk, de a hazai piac jobb ellátottságára is gondolnunk kell. A magas külföldi visszafizetések ellenére is behozatalunk egy részét csak külföldi hitelekből tudjuk fedezni.

A felszerelések behozatalát továbbra is igyekszünk meggátolni. A fogyasztási cikkek behozatalánál azok az árucikkek élveznek elsőbbséget, amelyek a lakosság alapvető szükségleteit szolgálják.

A társadalmi újratermelés összhanghiánya a magas inflációban, a megbomlott áru- és pénzviszonyokban és a szerkezeti rendellenességekben jut leginkább kifejezésre. Mindez annak a következménye, hogy a fejlesztés hosszabb időn át a reális lehetőségek feletti fogyasztást serkentette. Ez idézte elő a minőségi gazdálkodás iránti érdeklődés lanyhulását és termékeink versenyképességének a csökkenését is a külföldi piacon.

A felgyülemlett problémák kiküszöbölése érdekében egész társadalmunk hozzáállásán változtatnunk kell ahhoz, hogy valamennyiünk előtt világossá váljék: csak több munkával lehet többet elérni és csak annyit szabad fogyasztani, amennyit munkánkkal megteremtettünk.

Beruházási politikánkkal meg kell változtatnunk a bővített újratermelésben uralkodó viszonyokat és a beruházásokat akkora összegre kell korlátoznunk, amely reálisan bele tud illeszkedni a megvalósított akkumulációba. Külföldről pedig csak annyi póttakkumulációt kérhetünk, amennyit biztosan vissza is tudunk fizetni. Az önfinanszírozásnak, valamint az eszközök munka- és eszköztársítás útján történő biztosításának általános jelenséggé kell válnia. A folyamatban levő beruházások értékelésében gazdasági mércéket kell alkalmaznunk, de megfelelő szankciókat is, ha a beruházások nem hozzák meg a várt eredményt.

A beruházások megfelelő területi elosztásával lehetőség nyílna gazdaságunk szerkezetének megváltoztatására is és fokozhatnánk termékeink versenyképességét. Az „Inflációellenes program” szerint azok a beruházások, amelyeket az állóeszközök beszerzésére eszközölnék, nem lehetnek a társadalmi össztermék 25 százalékánál nagyobbak. Vajdaságban már évek óta szigorító intézkedések vannak érvényben, amelyek alapján a be-

ruházások részvétele a társadalmi össztelmékben az 1980-as évi 32 százalékról 1984-re várhatóan 22 százalékra fog csökkenni.

A beruházási folyamatok ilyen irányú változtatásakor azonban rá kell mutatnunk arra is, hogy a beruházások további intenzív csökkenése miatt megtorpanhat a gazdaság korszerűsítése, de a szerkezeti változások és a foglalkoztatottság problémája is komolyabb méreteket ölthet. Ezért állandóan kísérnünk kell a beruházások ütemét, szerkezetét és hatását, hogy megfelelő intézkedésekkel azonnal kiküszöbölhessük az elferdüléseket.

A fogyasztás területén egyik legfontosabb feladatunk az általános és a közös fogyasztásra szánt eszközök csökkentése. Ennek pedig előfeltétele a jobb munkaszervezés a társadalmi tevékenységekben és öngazgatási érdekközösségekben, valamint az adminisztratív apparátus csökkentése. Szükség lesz továbbá az eszközélvezők jogainak felülvizsgálására és korlátozására, illetve a jövedelem szabta lehetőségekkel való összehangolására. Minden gazdaságon kívüli tevékenységnek annyit kell kapnia a gazdaság jövedelméből, amennyivel ő hozzájárult a jövedelem megvalósításához.

Szükség lesz majd a lakosság összjövedelmének külön megadóztatására is, figyelembe véve természetesen, hogy a megadóztatásnak nem szabad ellentétbe kerülnie a dolgozók gazdasági ösztönzésével. Ugyanígy a vagyoni megadóztatásának is nagyobb jelentőséget kell kapnia, de adóval kell terhelni minden olyan jövedelmet is, amely nem munkából származik.

A közeljövőben nagy fontosságot kap a munka szerinti javadalmazás mind a jövedelemnek a személyi jövedelmekre való elosztásában, mind pedig a társult munka anyagi alapjainak a kiszélesítésében. A dolgozó személyi jövedelmének a befektetett munkától, a munka eredményétől, a társult munka gazdálkodási eredményességétől kell függenie, figyelembe véve az élő és a holt munkát egyaránt.

A gazdasági rendszerünkben esedékes változások azt a célt szolgálják, hogy a dolgozók ösztönzése erősödjön. Jobban kell értékelnie a termelőmunkát, valamint a nehezebb körülmények között végzett munkát. Megbeszélésekkel és megegyezésekkel is kell dolgozni a jövedelemelosztási mércéket, hogy az egyforma munkáért megközelítően egyforma személyi jövedelem is járjon, függetlenül attól, hogy milyen ágazatról van szó. E célból fontos, hogy gazdaságpolitikai intézkedésekkel ösztönözzük a gazdálkodási feltételek kiegyenlítését, valamint a jövedelemszerzést.

Noha a program a dolgozók és a munkásosztály hosszú távú érdekeit fejezi ki, mégsem szabad illúziókban ringatnunk magunkat, hogy a feladatok megvalósítása zökkenőmentes lesz. Komoly ellenállásra és erőfeszítésekre kell számítanunk, ha meg akarjuk változtatni a jelenlegi helyzetet. Az egyéni érdekek sokrétűsége a Programhoz való viszonyulásban is megnyilvánul majd. A Program megvalósítása mindenestre attól függ, hogy milyen szervezeten látunk hozzá feladatainkhoz. Minden mélyreható társadalmi változás előtt előkészületeket kell tenni, hogy megteremtjük a szubjektív erők politikai egységét. E tekintetben nagy fele-

lősség hárul a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségén keresztül a Kommunista Szövetségre. Minden egyén, öngazgatási szervezet és közösség értékelését ezentúl a Program megvalósításához történő hozzáállásán keresztül végezzük majd.

Mivel a Program megvalósítása folyamán minden bizonytalanság ellenállás is jelentkezik majd, így a szocialista erőket okvetlenül be kell vonnunk a munkába. A Kommunista Szövetség nélkülözhetetlen szerepe mellett részt kell vállalnia a munkából a szakszervezetnek is. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy bár az egyéni hozzájárulás és odaadás különösen fontos tényező, a hosszú távú program megvalósításáért folytatott harcban a legfontosabb a kollektív munka érvényesítése, valamint a kollektív és egyéni felelősség kidomborítása lesz.

A felsorolt feladatok és célok megvalósítása érdekében elengedhetetlenül szükséges a társult munka, a helyi közösségek, az érdekközösségek, valamint a társadalmi-politikai közösségek küldöttségeinek mozgósítása. Ezért minden dolgozó és polgár, de különösen a párttagok odaadására is szükség lesz. A küldöttrendszer funkcióinak teljesebb megvalósításán keresztül határozottabban meg kell változtatnunk az állam jelenlegi közvetítő szerepét, meg kell szüntetnünk a társadalmi tulajdont kisajátítók és a csoporttulajdonosok monopóliumát, valamint a dolgozók alkotmányos jogainak a kisajátítását.

Rezime

Na svim područjima društvene reprodukcije potrebne su kvalitativne izmene

Dosadašnji razvoj Jugoslavije je praćen brojnim problemima i protivrecnostima koje su u sadašnjoj fazi poprimitile ozbiljne razmere u sferi proizvodnje, razmene i potrošnje. Karakteristika sadašnjeg momenta je produbljivanje strukturnih neusklađenosti u materijalnoj proizvodnji, nesklad između realnog raspoloživog dohotka i potrošnje i neravnoteža ponude i tražnje na domaćem tržištu, što ima za posledicu stalnu nestabilnost u tokovima reprodukcije i rast inflacije. Posebno su izraženi problemi na sektoru spoljnotrgovinske razmene koji se manifestuju u još uvek nedovoljnom izvozu, visokom deficitu, zaduženosti i jačanju zavisnosti od inostranstva. Prisutna je ekstenzivnost u razvoju, uz potiskivanje kvalitetnih elemenata privređivanja. Sporo se ostvaruje jačanje uloge i položaj radnika u odlučivanju o tokovima društvene reprodukcije i raspodeli dohotka.

U cilju menjanja ovog stanja, donet je dugoročni program ekonomske stabilizacije koji predviđa kvalitetne promene u svim sferama društveno-ekonomskog života. Presudan uslov za ostvarivanja ovakvih promena je jačanje motivisanosti radnika za produktivniji i kreativan rad, za povećanje proizvodnje i produktivnosti rada, racionalnije poslovanje, štednju i dr. Aktivnosti i mere koje se predlažu Programom, treba da dovedu privredu na viši kvalitetniji nivo privređivanja i treba da obezbede da radnik u udruženom radu ovlada celokupnim procesom društvene reprodukcije.

Resumee

Auf allen Gebieten der gesellschaftlichen Reproduktion
sind qualitätliche Änderungen nötig

Die bisherige Entwicklung Jugoslawiens wurde mit zahlreichen Problemen und gegenseitigkeiten durchgeführt, die in der jetzigen Phase ernste Masse in der Sphäre der Produktion des Austausches und Verbrauchs, angenommen haben. Die Charakteristik der heutigen Zeit ist das Wachstum der strukturellen Ungleichmässigkeiten in der materiellen Produktion, Ungleichmässigkeiten in den reell vorhandenen Einkommen und dessen Verbrauch, sowie das nicht existierende Gleichgewicht zwischen Angebot und Nachfrage, auf den heimischen Markt, das zur Ungleichgewicht in den Vorgängen der Reproduktion und zum Wachsen der Inflation führt. Die Probleme im Gebiet des Aussenhandels, sind besonders schwer. Das kommt im noch immer ungenügendem Ausfuhr; im hohen Defizit; in der Verschuldung und in der Verstärkung der Abhängigkeit vom Ausland zum Ausdruck. Die Extensivität der Entwicklung steht fest und die Qualitätselemente der Wirtschaft sind in den Hintergrund gedrückt. Die Stärkung der Position der Arbeiter, bei der Entschlusbringung in der Sphäre der gesellschaftlichen Reproduktion, sowie in der Verteilung des Einkommens, entwickelt sich langsam.

Um diese Lage zu ändern, wurde der langfristige Programm der wirtschaftlichen Stabilisation vorgelegt, der qualitätliche Änderungen in allen Sphären des gesellschaftlich-wirtschaftlichen Lebens vorsieht. Entscheidende Bedingung zur Durchführung dieser Änderungen ist die Motivierung der Arbeiter zur produktiveren und kreativeren Arbeit; zur Erhöhung der Produktion und der Produktivität; rationellerer Geschäftsführung; Sparen usw. Die Aktivitäten und Massnahmen die im Programm vorgeschlagen sind, sollen die Wirtschaft auf höheren Nivo bringen und erreichen, dass die Arbeiter das ganze Prozess der gesellschaftlichen Reproduktion bewältigen.